

Przewodnik do budowania polityki klimatycznej w gminach,
w oparciu o Europejskie Menu Klimatyczne.

<u>1. Polityka Klimatyczna.....</u>	<u>2</u>
<u>1.1. Wprowadzenie do problemu zmian klimatycznych.....</u>	<u>2</u>
<u>1.2. Zagadnienia ochrony klimatu w Polskim ustawodawstwie.....</u>	<u>3</u>
<u>2. Narzędzie Climate Menu.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1. Geneza powstania Climate Menu.....</u>	<u>5</u>
<u>2.2. Teoria budowania polityki klimatycznej.....</u>	<u>5</u>
<u>3. Tworzenie polityki klimatycznej w oparciu o Europejskie Menu Klimatyczne.....</u>	<u>7</u>
<u>3.1. Struktura Europejskiego Menu Klimatycznego.....</u>	<u>7</u>
<u>3.2. Instrukcja posługiwania się narzędziem Web Tool.....</u>	<u>8</u>
<u>3.3. Tworzenie polityki klimatycznej w oparciu o wyniki WebTool.....</u>	<u>11</u>
<u>3.4. Realizacja zadania oraz monitoring.....</u>	<u>13</u>
<u>4. Podsumowanie.....</u>	<u>13</u>
<u>5. Załączniki.....</u>	<u>14</u>
<u>5.1. Przykładowy schemat zarysu polityki klimatycznej w gminie.....</u>	<u>14</u>
<u>5.2. Format karty wybranego projektu.....</u>	<u>17</u>

1. Polityka Klimatyczna.

1.1. Wprowadzenie do problemu zmian klimatycznych.

Badania prowadzone w ostatnim czasie potwierdzają, iż w okresie ostatniego stulecia klimat na ziemi uległ znaczącej zmianie. Trudno jest jednoznacznie stwierdzić, czy powodem tych zmian jest globalna rewolucja przemysłowa, jednakże wiadomo na pewno, iż emisja gazów cieplarnianych do atmosfery nie spowalnia tego procesu. Problem ten dotyka całą społeczność międzynarodową. Jest to nie tylko problem dużych przedsiębiorstw, czy rządów poszczególnych krajów, gdyż dostrzegalne zmiany klimatu oddziałują na każdego człowieka oraz otaczające go środowisko. Społeczność międzynarodowa już od dłuższego czasu, w aktywny sposób stara się zapobiegać tym zmianom. Podczas międzynarodowej konferencji w Rio de Janeiro, która odbyła się w 1992 roku przygotowano Traktat

Klimatyczny. Dokument ten oraz uzupełniający go Protokół z Kioto, stawiają przed społecznością międzynarodową ambitny plan, mający na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych o 5% w stosunku do roku bazowego 1990. Założona przez Protokół z Kioto redukcja emisji gazów cieplarnianych ma zostać uzyskana w latach 2008 – 2012.

Wyróżniającym się na arenie międzynarodowym organem, aktywnie tworzącym i rozwijającym postanowienia Protokołu z Kioto jest Unia Europejska. Przyjęty plan działań zakłada redukcje emisji gazów cieplarnianych o 8% w stosunku do roku bazowego 1990. Zdefiniowano obszary gospodarki europejskiej, które w największym stopniu oddziałują na klimat. Są to przemysł oraz budownictwo. Emisja gazów cieplarnianych z sektora budowlanego stanowi, bowiem około 40% całkowitej emisji gazów cieplarnianych. Wypracowano, więc aktywne metody redukcji emisji zanieczyszczeń zwłaszcza w tych sektorach. Utworzono także europejski system handlu emisjami gazów cieplarnianych w przemyśle. System ten stymuluje sektor przemysłu do wprowadzania innowacji, mających na celu obniżenie emisji między innymi CO₂. Prawo do emisji gazów cieplarnianych stało się towarem, którym przedsiębiorstwa będące częścią tegoż systemu mogą handlować.

Nie tylko sektor przemysłu oraz budownictwa może w znaczący sposób przyczynić się do realizacji założonych w Protokole z Kioto redukcji emisji. Zauważono, iż władze regionalne oraz lokalne mają także istotną rolę w kreowaniu aktywnej polityki klimatycznej. Aktywne wsparcie redukcji emisji CO₂ przez lokalnych decydentów może się dokonywać w szerokim spektrum działań, od zagadnień związanych z planowaniem przestrzennym poprzez budownictwo do produkcji i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Władze samorządowe mogą być aktywnym partnerem dla sektora przemysłowego oraz budowlanego, a działając w myśl zasady: *myśl globalnie – działaj lokalnie*, poprzez realizację projektów na poziomie lokalnym mogą czynnie przyczyniać się do realizacji krajowych i międzynarodowych strategii i polityk klimatycznych.

1.2. Zagadnienia ochrony klimatu w Polskim ustawodawstwie.

Polska jako jeden z sygnatariuszy Protokołu z Kioto zobowiązała się do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6% w stosunku do roku bazowego 1988. Przyjęta w listopadzie 2003 roku Polityka Klimatyczna Polski ma na celu stworzenie podstaw do podejmowania dalszych działań w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych do roku 2020. Zmiany gospodarcze oraz polityczne, które nastąpiły po roku 1989 spowodowały znaczny spadek emisji gazów cieplarnianych. Najczęstszym powodem tej redukcji był fakt likwidacji bądź restrukturyzacji nierentownych przedsiębiorstw. Ratyfikowanie Protokołu z Kioto pozwoliło Polsce uczestniczyć w europejskim systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Dzięki temu polskie przedsiębiorstwa otrzymały

narzędzie ekonomiczne, które umożliwi swobodny obrót uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Podejmowanie inwestycji mających na celu ograniczanie emisji będzie się, zatem wiązało z możliwością zwiększenia przychodów przedsiębiorstw poprzez wzrost produkcji bądź zbycie uprawnień na rzecz innych podmiotów. Jednakże wadą polskiej polityki klimatycznej jest fakt, iż jest ona realizowana tylko pośrednio poprzez zachowywanie obligatoryjnych wymagań Komisji Europejskiej. Dokumenty strategiczne opracowane w ministerstwie gospodarki, takie jak: Polityka energetyczna do 2025 roku, czy Polityka transportowa do 2025 roku przyjmują możliwy wzrost emisji gazów cieplarnianych. Inne opracowania ministerialne oraz Krajowy plan rozdziału uprawnień do emisji CO₂ pozwalają wysnuć wniosek, iż polskie przedsiębiorstwa nie będą miały problemu ze spełnieniem założonej uprzednio redukcji emisji gazów cieplarnianych. Możliwa jest, zatem sytuacja, iż nie uda nam się założyć przyjętej redukcji emisji, właśnie ze względu na brak spójności pomiędzy wdrażanymi strategiami.

Konieczna jest współpraca na rzecz aktywnego kreowania polityki klimatycznej nie tylko na poziomie ministerstwa środowiska, ale i ministerstw: gospodarki, rolnictwa, transportu i budownictwa, bowiem aktywna polityka klimatyczna to nie tylko działania na poziomie znaczących zakładów przemysłowych, ale i możliwość podejmowania szeregu innych przedsięwzięć w pozostałych sektorach.

Zadania przyjęte do realizacji w Polityce Klimatycznej Polski koncentrują się na:

- poprawie wykorzystania energii;
- zwiększaniu zasobów leśnych i glebowych kraju;
- racjonalizacji wykorzystania surowców i produktów przemysłu;
- racjonalizacji zagospodarowania odpadów.

Każde działanie w zakresie zaproponowanym przez Politykę Klimatyczną Polski może być realizowane na poziomie gmin. Nie wypracowano dotychczas instrumentów, które umożliwiłyby gminom, sprawną identyfikację obszarów oraz szczegółowych działań zmierzających do redukcji gazów cieplarnianych oraz ochrony klimatu. Zagadnienia ochrony powietrza atmosferycznego oraz klimatu zostały zawarte w szeregu ustaw, m.in. w:

- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.);
- Ustawie z dnia 18 grudnia 1998r. o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych (Dz. U. z 1998r. Nr 162, poz. 1121, z późn. zm.);
- Ustawie z dnia 10 kwietnia 1997r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 1997r. Nr 54, poz. 348, z późn. zm.);

- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. z 2001r. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.);

Ustawodawca nie nałożył jednak na gminy dodatkowego obowiązku tworzenia strategii ochrony klimatu na poziomie lokalnym. Zagadnienia ochrony powietrza i klimatu zostały, zatem ujęte w Programach ochrony środowiska dla gmin.

2. Narzędzie Climate Menu.

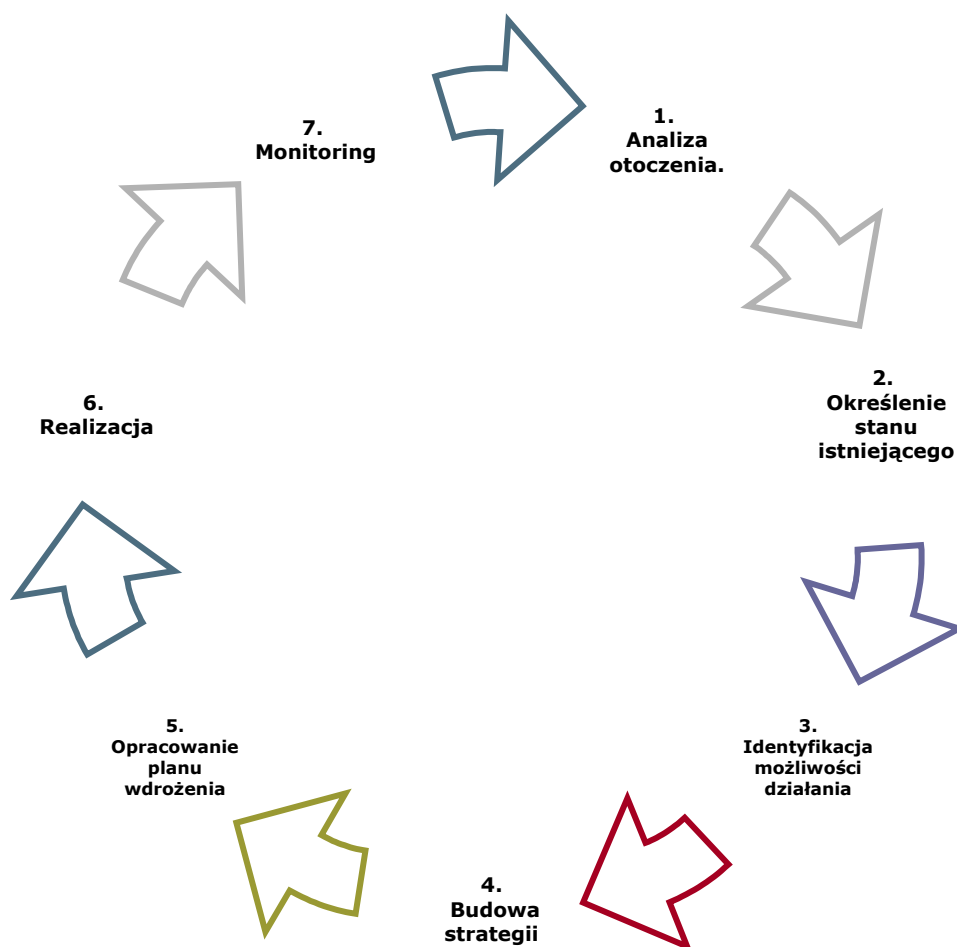
2.1. Geneza powstania Climate Menu.

Kluczem do zrozumienia filozofii Europejskiego Menu Klimatycznego jest hasło: *Myśl globalnie – działaj lokalnie*, bowiem każdy ma realny wpływ na bieg wydarzeń w otaczającym go świecie. Poprzez codzienne wybory wpływamy na kierunek naszego rozwoju osobistego, rodzinnego, czy zawodowego. Także w przypadku większych struktur – jak chociażby: grup zawodowych, partii politycznych, czy organizacji pozarządowych wpływamy na otaczającą nas rzeczywistość. Europejskie Menu Klimatyczne jest narzędziem ułatwiającym jednostkom samorządu terytorialnego kreowanie własnej polityki klimatycznej w oparciu o dokumenty strategiczne wyższego rzędu. Umożliwia także wybór kierunków rozwoju polityki klimatycznej gmin, powiatów, czy województw w oparciu o ich wybór z szeregu przykładowych przedsięwzięć na zasadzie *najlepszych praktyk*. Wreszcie Menu Klimatyczne zwiększa świadomość władz lokalnych, w zakresie odpowiedzialności za ochronę klimatu i ich wpływ na spełnienie założeń zawartych w Protokole z Kioto.

Europejskie Menu Klimatyczne zostało opracowane w ramach programu ALTENER. W 2001 roku zostało włączone przez holenderski parlament do narodowej strategii ochrony klimatu. Narzędzie to wykorzystano już ponad 250 gmin holenderskich oraz kilka gmin i powiatów z terenu Niemiec, Anglii oraz Francji. Projekt zrealizowano także w 5 gminach wielkopolski, w tym w 3 z nich we współpracy z holenderskimi gminami partnerskimi.

2.2. Teoria budowania polityki klimatycznej.

Wyróżnić można wiele teorii budowania strategii i polityki rozwoju. W każdej zasadniczo występuje element analizy stanu istniejącego. Dokładna diagnoza sytuacji umożliwia określenie punktu bazowego, wyboru realnych do osiągnięcia celów oraz tworzenia strategii uzyskania przewidzianych celów. Przedstawiony poniżej model budowania strategii jest jednym z przykładów możliwych do implementacji w przypadku wdrażania Europejskiego Menu Klimatycznego.

Analiza otoczenia, w przypadku budowy polityki klimatycznej przy użyciu Europejskiego Menu Klimatycznego, ma na celu umiejscowienie działań związanych z kreowaniem polityki klimatycznej, czy też fizycznej realizacji konkretnych działań, w ramach obowiązującego porządku prawnego. Określenie stanu istniejącego następuje przy wykorzystaniu narzędzia Web Tool zamieszczonego pod adresem www.climatemenu.com. Ankieta w postaci elektronicznej macierzy pozwala szczegółowo określić stopień zaawansowania działań w zakresie kreowania lokalnej polityki klimatycznej oraz stopień zaawansowania fizycznej realizacji projektów. Na tym etapie, również przy wykorzystaniu Web Tool, należy wybrać kierunki realizacji przyszłych zamierzeń. Prace nad wypełnianiem Web Tool powinny być prowadzone w szerokiej grupie przedstawicieli lokalnych władz, przedsiębiorców, rolników, przedstawicieli sektora budowlanego i transportowego oraz młodzieży. Tak szeroka grupa osób zaangażowanych w projekt pozwala na wystawienie niezwykle trafnej diagnozy stanu obecnego oraz pozwala na dyskusję na temat kierunków strategicznego rozwoju gminy. Wybór kierunków działania staje się punktem wyjścia do dalszej

pracy mającej na celu sformułowanie strategii lokalnej polityki klimatycznej. Dalsza dyskusja powinna skupić się na wyborze konkretnych działań i opracowaniu planu wdrożenia strategii w życie. Odniesienie sukcesu na etapie fizycznych działań możliwe jest dzięki właściwemu doborowi kadry prowadzącej projekt oraz ciągłemu monitorowaniu postępów w realizacji poszczególnych etapów. Czasem konieczna jest korekta przyjętych wcześniej założeń. Dlatego ważne jest, aby wraz rozpoczęciem realizacji zadań nie zerwać wzajemnego kontaktu w ramach grupy projektowej oraz prowadzić monitoring postępu działań. Niepokojące raporty o trudnościach w realizacji projektu, wymagają czasem korekt w przyjętej wcześniej polityce, czy planie wdrożenia. Ciągła współpraca poszczególnych partnerów w projekcie powinna w konsekwencji zakończyć się sukcesem całego przedsięwzięcia.

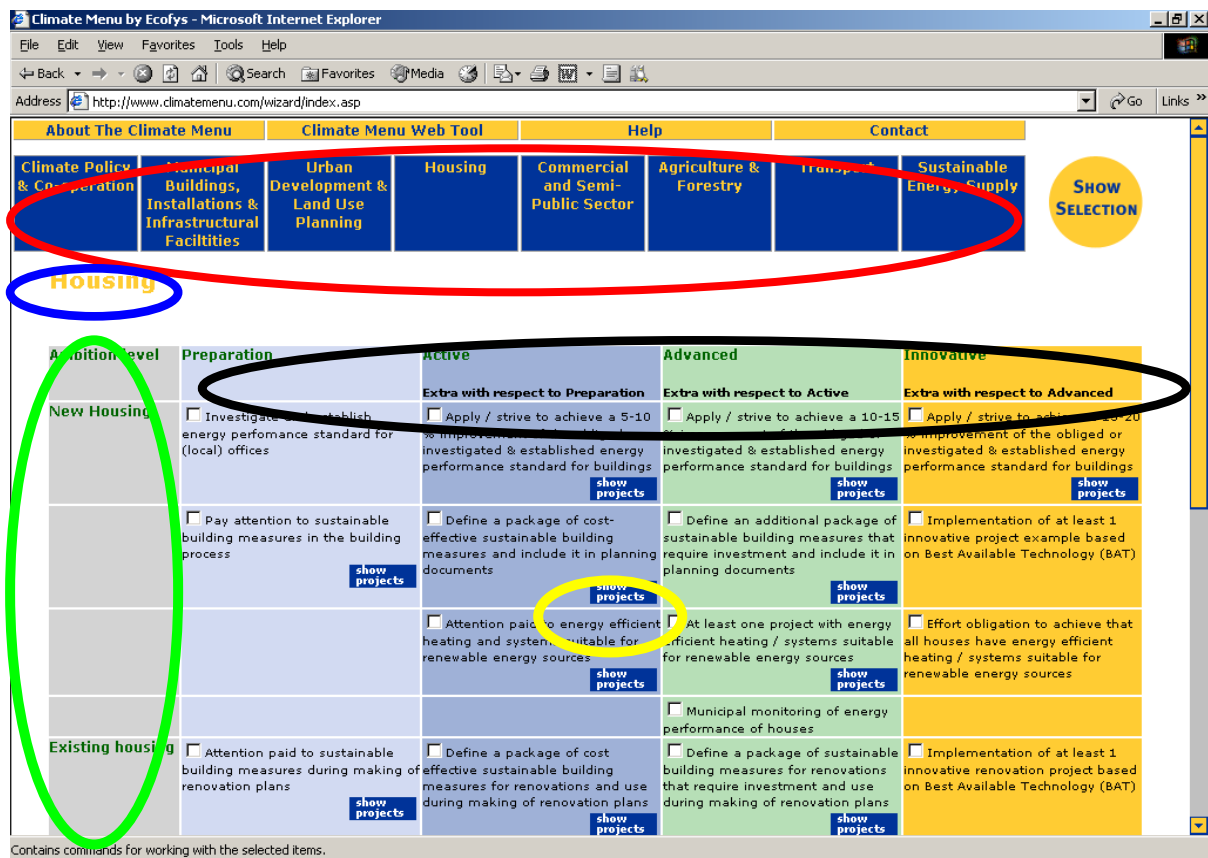
3. Tworzenie polityki klimatycznej w oparciu o Europejskie Menu Klimatyczne.

3.1. Struktura Europejskiego Menu Klimatycznego.

Europejskie Menu Klimatyczne zostało opublikowane w wersji elektronicznej na stronie internetowej projektu: www.climatemenu.com. Web Tool ma formę elektronicznej macierzy, składającej się z kilku części. Narzędzie pozwala, bowiem dokonać dokładnej analizy poziomu zaawansowania działań w ośmiu działach tematycznych (sektorach):

- Współpraca w ramach polityki klimatycznej;
- Budynki komunalne, instalacje i infrastruktura;
- Rozwój miejski i planowanie przestrzenne;
- Budownictwo mieszkaniowe;
- Sektor handlowy i pół-publiczny;
- Rolnictwo i leśnictwo;
- Transport;
- Energie odnawialne.

Zamieszczona poniżej ilustracja obrazuje przykładowe okno narzędzia Web Tool.

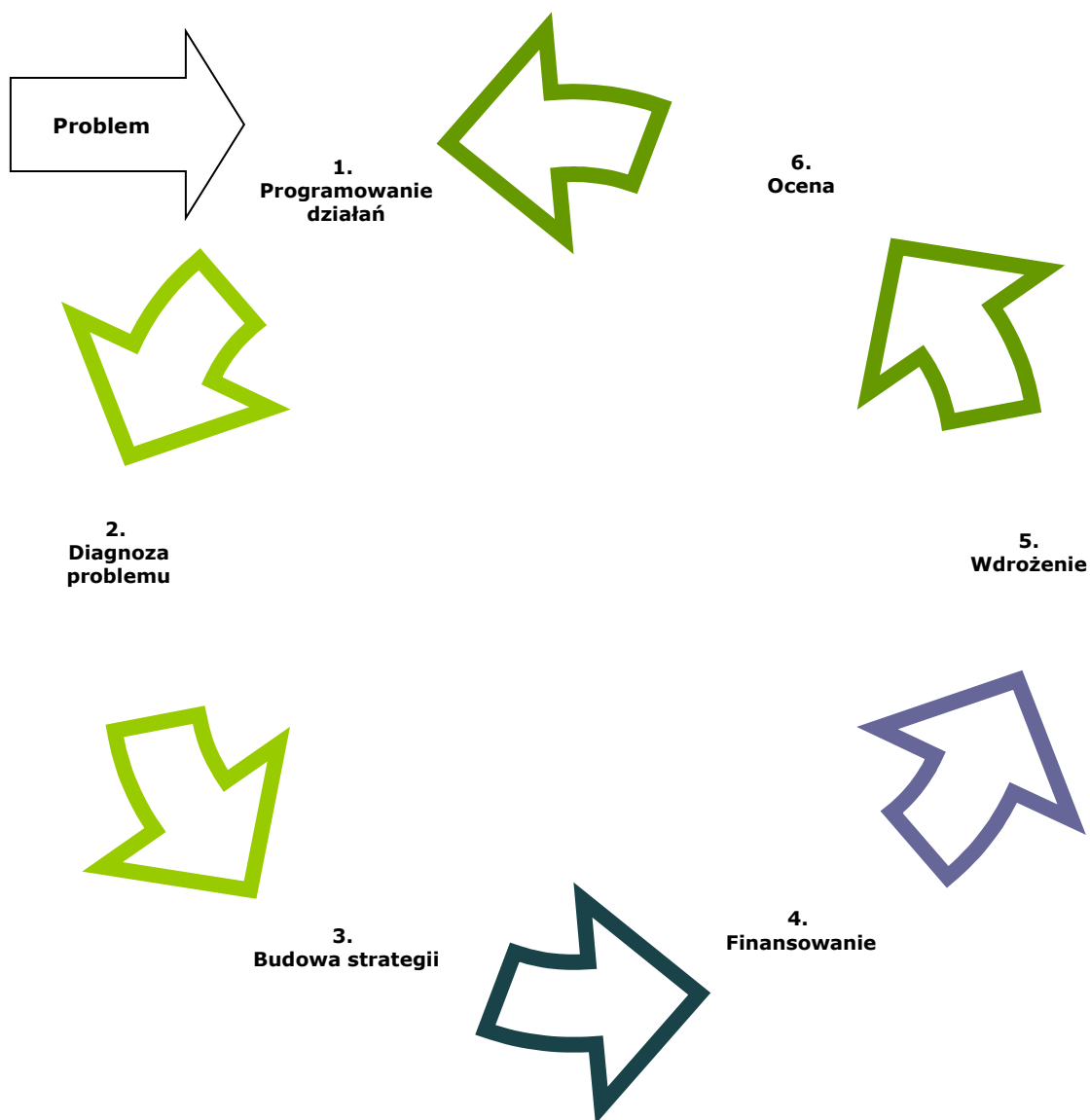
Czerwona elipsą zaznaczono zakładki wyboru obszarów, w których jednostki samorządu terytorialnego realizować mogą lokalną politykę klimatyczną. Wykorzystując Web Tool jako narzędzie wspomagające kreowanie polityki klimatycznej należy zaznaczać kolejno poszczególne sektory, powyższa ilustracja obrazuje otwarte okno sektora Housing – mieszkalnictwo (niebieska elipsa).

Wiersze macierzy narzędzia Web Tool zawierają proponowane działania w konkretnych obszarach danego sektora. W powyższym przykładzie wyodrębnić można obszary projektowanego budownictwa mieszkaniowego oraz istniejącego budownictwa (zielona elipsa). Natomiast kolumny macierzy stanowią tzw. „poziomy ambicji”, czyli stopień zaawansowania jednostki w realizowaniu polityki klimatycznej oraz poziom, jaki jednostka chciałaby osiągnąć skutkiem realizacji polityki klimatycznej (czarna elipsa). W przypadku niektórych zadań na poszczególnych poziomach ambicji umieszczono zakładki zawierające informacje o przykładowych projektach zrealizowanych na terenie Unii Europejskiej odpowiadające konkretnemu poziomowi zaawansowania (żółta elipsa). Przykłady te służą jako przykłady dobrych praktyk dla gmin budujących strategię klimatyczną w oparciu o Climate Menu Web Tool.

3.2. Instrukcja posługiwania się narzędziem Web Tool.

Należy mieć świadomość, że sama praca przy użyciu Web Tool nie jest celem projektu. Web Tool umożliwi określenie stanu istniejącego oraz identyfikację

możliwości podejmowania działań w różnych sektorach. Dopiero w oparciu o uzyskane dane można rozpocząć budowę strategii polityki klimatycznej.

Tworzenie grupy, mającej na celu realizację konkretnego projektu wpisuje się w ogólne zasady tzw. „cyklu życia projektu”. W przypadku Europejskiego Menu Klimatycznego, w zespole realizującym dany projekt powinni znaleźć się przedstawiciele: lokalnych władz (najlepiej z wójtem, burmistrzem, czy prezydentem na czele); lokalni przedsiębiorcy z sektorów rolno-spożywczego, budowlanego, transportowego; rolnicy; przedstawiciele organizacji pozarządowych i ekologicznych; młodzież. Im szersze grono osób włączonych w projekt tym większa szansa, iż na etapie diagnozy uda zidentyfikować się wszystkie obszary aktywności, w których podejmowane zostały działania w zakresie polityki klimatycznej. Szersze grono pozwoli też wypracować wspólną strategię zapewniającą zrównoważony rozwój gminy przy jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne.

Zebrany zespół powinien zostać zapoznany z założeniami międzynarodowej oraz europejskiej polityki klimatycznej. Powinien także poznać założenia polskich dokumentów strategicznych oraz ich główne kierunki działań. Wszelkie aspekty funkcjonowania zagadnień związanych z ochroną klimatu w zakresie polskiego prawa oraz umów międzynarodowych powinny być przedstawione podczas wstępnego spotkania zespołu roboczego oraz poddane dyskusji. Podczas tego spotkania przedstawić należy także podstawowe pojęcia z zakresu tworzenia strategii tak, aby uczestnicy projektu potrafili umiejscowić poszczególne etapy pracy w cyklu życia projektu.

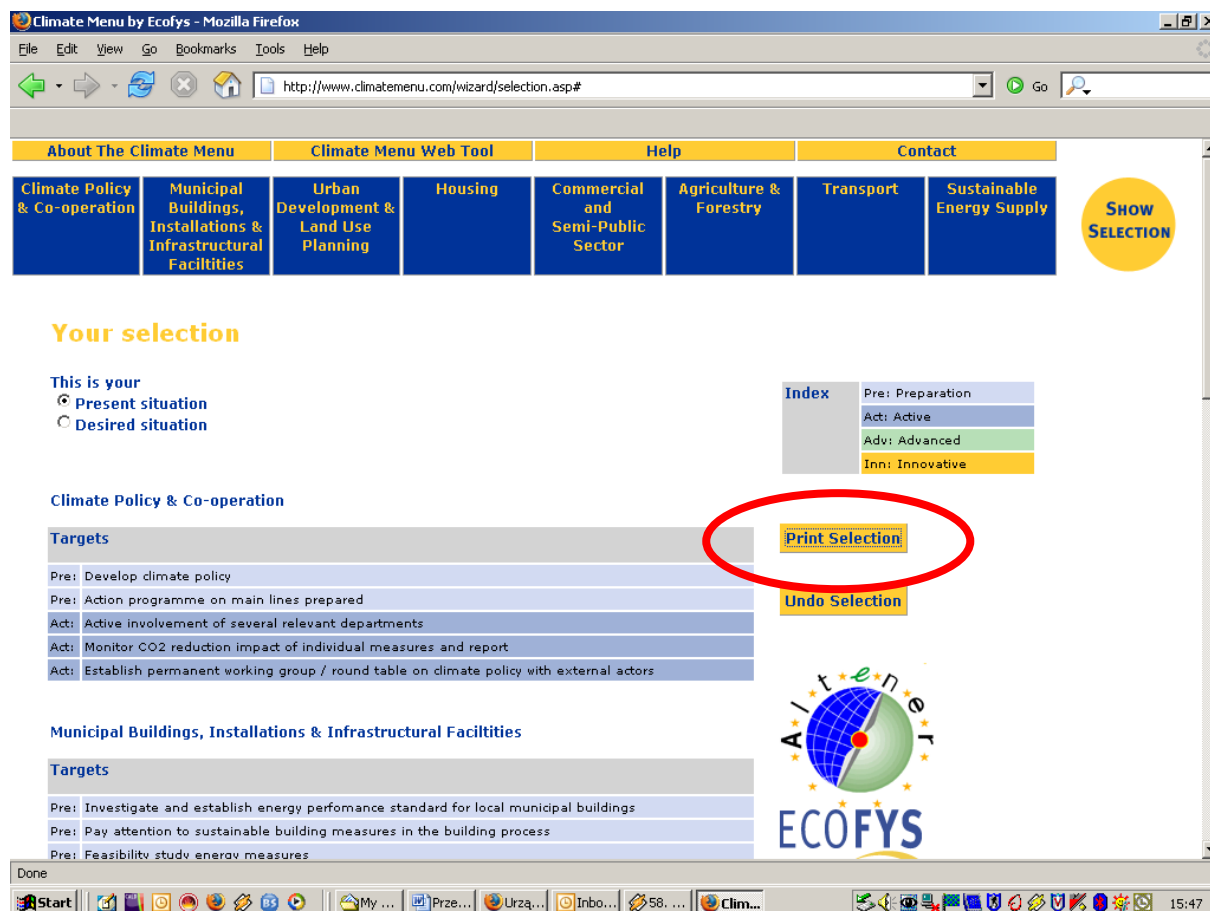
Podczas drugiej sesji roboczej zespół podejmuje prace przy użyciu narzędzia Web Tool. W pierwszej fazie zespół dokonuje analizy stanu obecnego i poddaje dyskusji kolejne komórki poszczególnych macierzy rozpoczynając od działu: *Climate Policy and Co-operation (Polityka klimatyczna i współpraca)*. Zespół ocenia stopień zaawansowania poszczególnych działań w oparciu o własną wiedzę na temat postępu danych zadań.

Europejskie Menu Klimatyczne proponuje cztery poziomy ambicji:

- Preparation – *przygotowanie* – lokalne władze inicjują wysiłki w celu osiągnięcia prawnych zobowiązań;
- Active – *aktywny* – władze lokalne wypełniają wymagania prawne;
- Advanced – *zaawansowany* – władze lokalne podejmują dodatkowe kroki w celu tworzenia i realizacji dynamicznej polityki klimatycznej, np. inicjują zmiany bądź wprowadzają zagadnienia związane z ochroną klimatu do prawa miejscowego
- Innovative – *innowacyjny* – władze lokalne podejmują innowacyjne rozwiązania oraz technologie, np. włączają odnawialne źródła energii do bilansu energetycznego gminy, wprowadzają standardy celem uzyskania stanu, w którym całkowita emisja gminy będzie równa zero.

Tak jak w przypadku wizyty w restauracji klienci nie zamawiają wszystkich dań z menu, tak i w przypadku korzystania z narzędzia Web Tool, nie ma obowiązku zaznaczania wszystkich możliwych pól aktywności. Zespół decyduje wspólnie, który poziom działań w poszczególnych sektorach udało mu się osiągnąć na etapie oceny stanu istniejącego oraz, który poziom zamierza w konsekwencji realizacji strategii osiągnąć. Po zakończeniu pracy nad diagnozą stanu obecnego, jak po zakończeniu dyskusji na temat planowanego rozwoju, należy zaznaczyć pole Show Selection (Pokaż zaznaczone) w prawym górnym rogu strony internetowej. Macierz wygeneruje wydruk będący zbiorem zaznaczonych działań. Stanowić on będzie punkt wyjścia do dalszej analizy i stworzenia wstępnego raportu. Zamieszczony poniżej rysunek przedstawia fragment gotowego do wydruku zestawienia wybranych działań, realizowanych

przez daną jednostkę samorządu terytorialnego. Aby uzyskać gotowy wydruk należy zaznaczyć pole (czerwona elipsa) Print Selection (Drukuj wybrane).

Wygenerowany wydruk ułatwia dalszą pracę zespołu dzięki przejrzystemu zebraniu wszystkich podjętych oraz planowanych działań wraz z informacją o przypisanym poziomie ambicji.

3.3. Tworzenie polityki klimatycznej w oparciu o wyniki WebTool.

Wykorzystanie Web Tool jest jednym z pierwszych etapów tworzenia polityki klimatycznej. Dzięki diagnozie dokonanej w toku dyskusji zespołu roboczego, uzyskujemy dokładny obraz zaawansowania działań mających na celu ochronę klimatu w gminie. Wiele podejmowanych przez gminy inwestycji z dziedzin, których głównym celem wcale nie jest ochrona klimatu, pośrednio oddziałuje na klimat oraz jakość powietrza w gminie. Większość gmin realizuje samodzielnie lub w ramach związków szereg takich inwestycji jak chociażby: budowa nowych dróg, modernizacja systemów wytwarzania i zaopatrzenia w ciepło, budowa instalacji do odzysku biogazu ze składowisk odpadów, czy termomodernizacja budynków użyteczności publicznej. Doświadczeniem kilku polskich gmin, które zakończyły już program European Climate Menu jest fakt, iż dokonana analiza stanu obecnego przy użyciu narzędzia Web Tool wskazała na wysoki poziom zaawansowania działań w zakresie ochrony klimatu. Polskie gminy realizując

większość obligatoryjnych zadań wynikających wprost z prawa polskiego, inicjują często współpracę międzygminną, czy międzynarodową. Wartością dodaną realizowanych projektów jest kreowanie spójnej polityki klimatycznej.

Kolejna część pracy z narzędziem Web Tool polega na wyborze przez zespół roboczy konkretnych działań, wśród tych proponowanych przez twórców narzędzia, które zespół planuje zrealizować w przyszłości. W ten sposób zespół roboczy wstępnie wyznacza kierunek działań dla jednostki samorządu terytorialnego. Analiza wyników otrzymanych po wypełnieniu macierzy narzędzia internetowego umożliwia pracownikom gminy określenie stopnia zaawansowania prac w poszczególnych sektorach oraz poziom docelowy, który zespół roboczy chciałby osiągnąć. Kolejnym etapem tworzenia polityki klimatycznej jest, zatem dyskusja wyników. Osiągnięcie poziomu założonego podczas pracy z Web Tool, leży często poza zasięgiem jednostek samorządu terytorialnego. Powodem takiej sytuacji są najczęściej:

- Zbyt niskie dotychczasowe zaangażowanie gminy w realizację polityki klimatycznej w konkretnym sektorze;
- Brak funduszy w budżecie gminy na realizację dużych, kosztownych projektów infrastrukturalnych;
- Brak znaczącego wpływu jednostek samorządu terytorialnego na strategiczne decyzje innych instytucji odpowiedzialnych za rozwój infrastruktury: energetycznej, transportowej, wodno-kanalizacyjnej, itp.
- Wyboru niewłaściwych kierunków dalszego rozwoju polityki klimatycznej.

Na etapie dyskusji należy zidentyfikować możliwości, które posiada jednostka samorządu terytorialnego. Wskazany jest wybór działań, co do których gminy posiadają naturalne predyspozycje, bądź których realizacja, jest szczególnie dla gminy konieczna. Zrealizowane dotychczas w Polsce projekty, koncentrowały się m. in. na: uwarunkowaniach środowiskowych poszczególnych gmin, umożliwiającym im pozyskiwanie biomasy na cele grzewcze; rozwiązaniem problemów w sektorze transportu; czy modernizacji systemu oświetlenia ulicznego. Zespół roboczy powinien dokonać wyboru zadań spójnych z innymi dokumentami strategicznymi gminy, takimi jak np.:

- Plan Rozwoju Lokalnego;
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;
- Strategia rozwoju gminy;
- Studium kierunków i uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego;

- Program ochrony środowiska;
- Plan gospodarki odpadami.

Wybór możliwych do zrealizowania projektów powinien odbyć się po rzetelnej dyskusji i określeniu możliwości formalno - prawnych oraz finansowych gminy. Należy rozpatrzyć czy gmina jest w stanie zrealizować te zadania samodzielnie, czy też w związku gmin. Od 2005 roku istnieje również możliwość realizacji działań na zasadach określonych w ustawie o partnerstwie publiczno-prywatnym. Ustawa zezwala, przy zachowaniu ściśle określonej procedury na realizację „zadań własnych gminy” przy wsparciu finansowym partnerów prywatnych.

Na etapie opracowania planu wdrożenia zespół roboczy powinien zastanowić się nad sposobem finansowania zadania, czy harmonogramem działań. Powinien też wybrać osoby odpowiedzialne za poszczególne etapy pracy oraz osobę koordynującą projekt. Ważna jest także promocja projektu wśród mieszkańców oraz w mediach. Zwłaszcza, jeśli jego sukces jest uzależniony od współpracy z mieszkańcami. Brak zgody sąsiadujących z terenem planowanej inwestycji mieszkańców może skutecznie zablokować każdy, nawet najlepszy projekt.

Wybór metody finansowania inwestycji należy uzależnić od charakteru planowanej inwestycji oraz własnych możliwości finansowych. Różnorodność funkcjonujących obecnie funduszy krajowych oraz międzynarodowych, a także szeroka oferta preferencyjnych kredytów pozwala na wygodny montaż finansowy dla większości przedsięwzięć.

3.4. Realizacja zadania oraz monitoring.

Pomyślne ukończenie etapu tworzenia strategii wraz z wyborem przyjętych do dalszej realizacji działań, nie kończy procesu tworzenia polityki klimatycznej. Konieczny jest dalszy monitoring realizowanego projektu, czy też korekta kierunków przyjętej polityki. Nie wszystkie, bowiem przeszkody można zawsze przewidzieć na etapie dyskusji i nierzadko dopiero na etapie konkretnych działań, przyjęta uprzednio polityka klimatyczna wymaga drobnych korekt. Doświadczenie wielu gmin europejskich pokazuje, że im więcej partnerów zaangażowanych jest w kreowanie polityki klimatycznej – tym większa jest szansa końcowego sukcesu.

4. Podsumowanie.

Europejskie Menu Klimatyczne jest pierwszym tego typu narzędziem skierowanym do jednostek samorządu terytorialnego, tak kompleksowo je wspomagającym w procesie decyzyjnym związanym z tworzeniem polityki klimatycznej. Forma, jaką zaproponowali autorzy narzędzia Web Tool, umożliwia członkom zespołów roboczych uczestniczących w tworzeniu polityki klimatycznej wystawienie dokładnej diagnozy stanu obecnego realizacji polityki klimatycznej w

gminie. Zamieszczone przykłady pozwalają wytyczyć cel działań zespołu roboczego oraz wspomagają w tworzeniu założeń polityki klimatycznej. Niewątpliwą zaletą projektu Europejskiego Menu Klimatycznego jest także promowanie innowacyjnych metod realizacji projektów w gminach. Nasze członkostwo w strukturach Unii Europejskiej umożliwia m.in. pozyskiwanie środków finansowych z funduszy strukturalnych na różnego rodzaju przedsięwzięcia. Doświadczenie tworzenia polityki klimatycznej w gminie jest doskonałym preludium do dalszych działań w zakresie tworzenia strategii rozwoju gmin oraz kreowania zespołów roboczych celem pozyskiwania konkretnych środków na realizację innych zadań.

Doświadczenia ponad 250 europejskich gmin, które zakończyły projekt Europejskiego Menu Klimatycznego świadczą o tym, iż poszczególne zespoły robocze, w toku prac nad kreowaniem polityki klimatycznej, zyskiwały kompleksową wiedzę na temat wpływu wielu sektorów gospodarki na klimat oraz jakość powietrza. Powszechne wprowadzanie tego narzędzia jest, więc krokiem naprzód w dziedzinie przeciwdziałania globalnym zmianom klimatu. Stanowi ono uzupełnienie działań związanych z realizacją postanowień Protokołu z Kioto, który koncentrował się na wielkim przemyśle. Menu Klimatyczne wspomaga oddolne ruchy obywateli, organizacji pozarządowych, drobnych przedsiębiorców, przedstawicieli sektora budowlanego, czy rolników w dziedzinie ochrony klimatu. Stanowi ono jedno z nielicznych rozwiązań umożliwiających kreowanie aktywnej polityki klimatycznej oraz poprawę świadomości mieszkańców miast i wsi, iż każdy z nas poprzez racjonalne wybory wywiera wpływ na otaczające go środowisko.

5. Załączniki.

5.1. Przykładowy schemat zarysu polityki klimatycznej w gminie.

I. Wstęp.

- Zwięzła informacja na temat gminy: położenie, liczba mieszkańców, charakter gminy (gmina miejska, miejsko-wiejska, wiejska). Należy podać także informacje na temat infrastruktury drogowej, energetycznej, ciepłej, wodno kanalizacyjnej, gospodarce odpadami. Konieczna jest informacja o funkcjonujących na terenie gminy bądź sąsiadujących z nią znaczących zakładach przemysłowych.

II. Analiza otoczenia

- Krótki opis uwarunkowań związanych z zagadnieniami związanymi z ochroną klimatu w polskim porządku prawnym.
- Informacja o zadaniach własnych gmin, obligatoryjnych względem polskiego prawa.
- Informacja o posiadanych dokumentach planistycznych (Strategii rozwoju gminy, Planie zagospodarowania przestrzennego, Programie ochrony środowiska, itp.) obejmujących swym zakresem zagadnienia związane z ochroną klimatu.

III. Stan istniejący - Opis dotychczasowej gminnej polityki klimatycznej w oparciu o diagnozę wykonaną dzięki Web Tool.

- Należy dokonać krótkiego opisu dotychczasowych działań realizowanych przez gminę w zakresie polityki środowiskowej oraz konkretnych fizycznych projektów dotychczas realizowanych. Opis należy wykonać uwzględniając podział zaproponowany w Web Tool:
  - Współpraca w ramach polityki klimatycznej;
  - Budynki komunalne, instalacje i infrastruktura;
  - Rozwój miejski i planowanie przestrzenne;
  - Budownictwo mieszkaniowe;
  - Sektor handlowy i pół-publiczny;
  - Rolnictwo i leśnictwo;
  - Transport;
  - Energie odnawialne.
- Należy w kilku słowach odnieść się do zaznaczonych w macierzy Web Tool poziomów ambicji. Na tym etapie opracowania należy zamieścić informację na temat zadań zakończonych, bądź będących w trakcie fizycznej realizacji.

IV. Opis sytuacji docelowej, którą gmina chciałaby osiągnąć poprzez realizację Polityki klimatycznej oraz przedstawienie ewentualnych celów do realizacji wraz z krótkim opisem.

- Podobnie jak w poprzednim rozdziale, wykorzystując wyniki zebrane dzięki Web Tool, należy krótko opisać cele, które gmina zamierza osiągnąć w wyniku realizacji polityki klimatycznej. Cele należy pogrupować na sektory w myśl Web Tool, uwzględniając wybrane poziomy ambicji.
- Wybór celu powinien uwzględniać wytyczne zawarte w punkcie 3.3. niniejszego opracowania. Gmina ma możliwość wyboru więcej niż jednego celu głównego lokalnej polityki klimatycznej. Decydując się jednak na to rozwiązanie, należy przyjąć do realizacji cele blisko z sobą związane np.: zadanie polegające na budowie centralnej kotłowni na biomasę dla całej gminy, powinno być realizowane w korelacji z wykonaniem uprzedniej analizy możliwości wykorzystania biomasy na cele grzewcze (np.: w formie studium wykonalności) oraz wprowadzeniem zmian w innych dokumentach strategicznych gminy, jak choćby Studium kierunków i uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy. W tym przypadku gmina decyduje się na realizację zadań w więcej niż jednym sektorze (rozwój miejski i planowanie przestrzenne; budownictwo mieszkaniowe; rolnictwo i leśnictwo; energia odnawialna). Wybór konkretnego projektu powinien być poparty analizą korzyści, jakie odniesie społeczność lokalna w wyniku jego realizacji np.: zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych w wyniku realizacji przedsięwzięcia, obniżeniu kosztów wytwarzania i przesyłu ciepła na obszarze gminy, generowaniu powstawania nowych miejsc pracy dla mieszkańców, zmniejszeniu stresu komunikacyjnego, itd. Rozdział ten, w ostatecznej polityce klimatycznej gminy powinien też zawierać informację o szacowanych kosztach inwestycji – nie jest to jednak możliwe w ramach niniejszego projektu tworzenia zarysu gminnej polityki klimatycznej.

Rozdział V może stanowić część ostatecznej polityki klimatycznej w gminie, jednak nie jest częścią projektu tworzenia zarysu gminnej polityki klimatycznej w gminie Raciechowice przy pomocy Web Tool Climate Menu

V. Budowa strategii, opracowanie planu wdrożenia i monitoring realizacji.

- W tym rozdziale należy zawrzeć informację na temat osób wchodzących w skład grupy roboczej, ich funkcji oraz zakresu odpowiedzialności w ramach zespołu roboczego.
- Wykorzystując wskazówki zawarte w powyższym opracowaniu należy zawrzeć opracowany wspólnie program kolejnych działań, których ostatecznym celem będzie realizacja przyjętego w toku dyskusji celu głównego. Program działań powinien zawierać m. in. informacje o: koniecznych do wprowadzenia zmian w lokalnych dokumentach planistycznych oraz prawie miejscowym wraz z harmonogramem ich wprowadzania; montażu finansowym przedsięwzięcia wraz z analizą możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł dofinansowania; harmonogramie konkretnych prac rzeczowych; czy wreszcie sposobach monitoringu zadania w trakcie realizacji oraz po jej zakończeniu.

5.2. Format karty wybranego projektu.

Gmina / region	
Liczba mieszkańców	
Nazwa projektu	
Cel	
Krótkie streszczenie	[opis, podejście, grupa docelowa]
Wynik	[ilościowy lub/i jakościowy]
Wasza ocena	Czynniki decydujące o sukcesie: Występujące problemy: Drugorzędne zyski i przeniesienie doświadczeń:
Inicjator / kierownik projektu	
Partnerzy	[wewnętrzni]

Partnerzy	[zewnątrzni]						
Data rozpoczęcia i czas trwania							
Kontakt							
Inne informacje							
Całkowita ilość godzin							
Całkowite koszty	[euro]						
Godziny w roku budżetowym	[rok]						
Koszty w roku budżetowym	[rok]						
	[euro]						